

טלטול שיירי פתילות ביום טוב

מעמד פתילות שהודלקו

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף ז
צרורות או אבנים אף על פי שראויים לכסות בהם כלי, אסור לטלטלם

2. מגן אברהם סימן שח ס"ק יח

פתילה שלימה מקרי כלי ושברי פתילה מקרי צרורות

3. מחצית השקל אורח חיים סימן שח ס"ק יח

פתילה שלמה הוא לאו דוקא, אלא אפילו כבר הודלקה וחסר ממנו מעט, אם נשאר כל כך שעדיין ראוי לפתילה קרי לה שלמה.

(ויש לדון בפתילות שלנו שטבולות במים ואפשר שלא ראיות כבר להדלקה)

4. משנה ברורה סימן שח ס"ק לד

אבל שברי פתילה שאינן עומדים עוד להדלקה בנר הרי הן כצרורות ואבנים שאסור לטלטלן אפילו לצורך גופן ומקומן

בסיס לדבר האסור

הפתילה נעשית מוקצה ולפי רבי יהודה נשארת מוקצה גם לאחר הכיבוי

5. תלמוד בבלי מסכת שבת פרק ג - כירה דף מו עמוד ב

תניא, מותר השמן שבנר ושבקערה - אסור, ורבי שמעון מתיר לאחר שכבתה.

...רמי ליה אביי לרב יוסף: מי אמר רבי שמעון ככתה מותר לטלטלה, ככתה - אין, לא ככתה - לא. מאי טעמא... אלא אמר רבא: הנח לנר שמן ופתילה - הואיל דנעשה בסיס לדבר האסור. לשלשנה, דכפי האי מוקצה מודה ר' שמעון שהכלי טפל לשלשנה נעוזה לו

האם מוקצה מצד בסיס ימשיך גם לאחר צאת הכוכבים ביו"ט שאחר השבת

6. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ד עמוד א

אתמר, שבת ויום טוב, רב אמר: נולדה בזה אסורה בזה, ורבי יוחנן אמר: נולדה בזה מותרת בזה. נימא קסבר רב שאוסר גם ביום טוב שאחר השבת קדושה אחת היא וממילא כמו שהיתה אסורה בשבת ממשכה להיות אסורה ביום טוב? והאמר רב: הלכה כארבעה זקנים, ואלביא דרבי אליעזר, דאמר: שתי קדושות הן! אלא הכא בהכנה דרבה קמיפלגי, רב אית ליה הכנה דרבה, ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה.

וּנמצא שבשבת הפתילות יהיו מוקצה כל השבת מצד בסיס וכן בבין השמשות של מוצאי שבת ויש לדון מאם מתוך שהוקצו לביה"ש של ערב יום טוב יהיו מוקצים כל היום טוב.

7. תוספות מסכת ביצה דף ד עמוד א

נימא קסבר רב קדושה אחת הן - תימה לימא דקסבר שתי קדושות הן אלא הטעם הוי מגו דאתקצאי לבין השמשות של ערב יו"ט דשמא עדיין יום שבת הוא, אתקצאי לכלי יומא דיום שני.

וי"ל דלא אמרינן מגו משום יום שהוא לשעבר דדוקא להבא אמרינן הכי כגון בין השמשות דתחילת יום טוב או בין השמשות דשבת שמא שבת הוא.

חשש הכנה בהטבת הפתילות

8. ספר התרומה הלכות שבת סימן רנג

פסק הלכך נראה לי דבשני י"ט של ר"ה או י"ט הסמוך לשבת לפנייה אותן הפתילות שמדליק לצורך י"ט ראשון אם נכבו תחלה בי"ט, כבוי זה קרוי הכנה שהן טובות יותר להדליק ואסור להדליקן למחר בי"ט שני או לשבת דאין י"ט מכין לשבת וצריך להדליקן בחול ולכבותן בחול או מוכבות הן בחול וכי חוזר ומדליקן לצורך י"ט ראשון וכבו אחרי כן אין בכך כלום וחוזר ומדליקן לצורך י"ט שני

או יעשה פתילות חדשות מבחול לצורך י"ט שני ולא יסמוך על הפתילות הישנות הנותרות מי"ט ראשון

9. מרדכי מסכת ביצה פרק ביצה רמז תרמד

ור"י פי' דתלמוד שלנו אינו חושב זה הכנה כיון שגוף הפתילה ועצי המדורה בעולם והוי כמו אפייה ובישול דפירש' לעיל גבי ואין י"ט מכין לשבת דלא מיקרי הכנה כיון שאינו מתקן אלא דבר שישנו בעולם כבר ונראה דע"ז סמכו העולם לחזור ולהדליקה בשבת אחר י"ט או בי"ט אחר שבת

10. שולחן ערוך אור"ח הלכות יום טוב סימן תקא סעיף ז

הגה: ...ולפידים שנשארו מי"ט ראשון, שכבו, מותר לחזור ולהדליקם אפילו בי"ט שני של ראש השנה או יום טוב אחר שבת.

11. משנה ברורה סימן תקא ס"ק לד

והנה אף דהרמ"א סתם כדעת המקילין מטעם דרבו המתירין מ"מ לכתחלה טוב ונכון לצאת ידי הכל דהיינו להכין מבעוד יום פתילות חדשות שיהיו על יום טוב ואם לא הכין יראה עכ"פ להדליק הפתילות מצד השני: (אמנם הא"ר והפ"ח כתבו להקל כרמ"א. והט"ז אסר אפילו מצד שני. ובערוה"ש טז כתב: אמנם בפתילות שלנו אין חילוק בין לא נדלקו ובין נדלקו וכבו ולכן אצלינו פשיטא שמוחר):

טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש

12. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכב עמוד ב - קכג עמוד א

אלא אמר רבה: קורנס של נפחין לפצע בו האגוזין. קסבר: דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו - מותר.

איתיביה אביי לרבה: מדוכה, אם יש בה שום - מטלטלין אותה, ואם לאו - אין מטלטלין אותה! - אמר ליה: הא מני - רבי נחמיה היא, דאמר: אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו. תשמיש המיוחד לו

איתיביה אביי לרבה: בית שמאי אומרים: אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר, ובית הלל מתירין. ושויין, שאם קצב עליו בשר שעשה לאור שמחת יום טוב - שאסור לטלטלו! דהאי דקשרו בית הלל משום שמחת יום טוב קשרו, אלמא משום דעלי מלאכתו לאיסור לכחשת טלגים וטיסני וקליפת עגים לעבד בהן ערות - אסור סבר לשנויי ליה כרבי נחמיה, כיון דשמעה להא דאמר רב חיינא בר שלמיא משמיה דרב: הכל מודים בסיכי זירי ומזורי כלי כצען הן, וכינוי הוי פירש: כלי אומגין דכיון דקפיד עלייהו האומג, שלא יתלכלכו ושלא יתעקמו - מייחד להו מקום, הני נמי עלי ומפוסה: מייחד להו מקום. ולכן אסורים בטלטול והותרו רק לקיצוב בשר מפני שמחת יום טוב.

13. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכד עמוד א

איתיביה אביי לרבה: מדוכה, אם יש בה שום - מטלטלין אותה, ואם לאו - אין מטלטלין אותה! - הכא במאי עסקינן - מחמה לצל. איתיביה: ושויין שאם קיצב עליו בשר שאסור לטלטלו! - הכא נמי מחמה לצל.

וביש"ש פ"ג סכ"א כ' דוקא מה שצריך ליה טובא מותר משום שמחת י"ט אבל לא בכל אוכל נפש דאל"כ ביצ' ודגים ופירות שנתלשו ביי"ט אמאי אסירי עכ"ל וצ"ע דאטו פשטיד"א צריך לו יותר מדגים וע"ק דהא כתבו דמותר לטלטל אבנים ועפר המונחים לפני פירות כדי לאכול הפירות אף על פי שא"צ להם כ"כ

לכן נ"ל שמותר לטלטל המוקצה בשביל אוכל נפש אבל אסור לאכול ולהשתמש בו וכ"מ בתוס' סוף דף ל"א שכתבו דטלטול מוקצה התירו משום אוכל נפש וכ"מ סי' תק"א ס"ג ותק"ב ס"ג דאסור לבשל בעצי מוקצה וכ"מ סי' תק"ז ס"ב דאסור להסיק בעצים שנשרו אפילו אין לו עצים אחרים והתוספות בע"א דף ס"ב ע"ב כתבו דפת שאפה עכו"ם בעצים שנתלשו בשבת מותר דלא אמרינן יש שבה עצים בפת אלא באיסורי הנאה ומוקצה מותר בהנאה עכ"ל צ"ל דוקא בדיעבד מותר ליהנות ממנה אבל לכתחלה אסור להשתמש בו

ומה שהתירו לטלטל עלי לקצב עליו בשר היינו לפי שהוא כלי כמ"ש ססי' תצ"ט (כלומר הגם שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס קל מאפר שהוא מוקצה מחמת גופו ולכן מותר לצורך אוכל נפש גם להשתמש. מחצה"ש)

... וז"ל הרמב"ם פ"א כל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביי"ט אלא לצורך אכילה וכיוצא בה וכל שמותר בשבת מותר ביי"ט ויש ביי"ט מה שאין בשבת איסור מוקצה כו' כיצד תרנגולת העומדת לגדל ביצים ושור העומד לחרישה ויוני שובך ופירות העומדים לסחורה כל אלו וכיוצא בהן אסור לאכול מהן עד שיכין אותם מבערב עכ"ל הרי לך בהדיא דמותר לטלטל מוקצה לצורך אכילה אבל אסור לאכול כנ"ל עיקר דברים הללו ועסי' תקי"ח ס"ג: (וכ"כ המשנ"ב לא).

הדין למעשה בפתיחות

21. ט"ז אורח חיים סימן תקא ס"ק ז

ובודאי ראוי לכל א' לצאת ידי הכל ולעשו' פתיחות חדשות ויכול לטלטלן בליל שני להפתיל' הישנה ואף על פי שהמרדכי בשם ראבי"ה אסור גם הטלטול בהא ודאי נסמוך על המקילים כנלע"ד: אמנם לפי מה שהפתיחות שלנו טבולים בימים ולא ניתנים להדלקה, נראה שהם מוקצה גם למקלים)

22. רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן תקא סעיף ז

[ט"ז בא"ד] בהא וודאי נסמוך על המקילים. לענ"ד לטלטל להוציא הפתילה הישנה מפני חדשה היא היתר גמור דטלטול מוקצה לצורך אוכל נפש בלי שימוש קיי"ל דשרי כדלקמן ססי' תק"ט:

23. חוט שני יום טוב עמוד מג

ואף בזמנינו בבית שיש בו אור תשמל אם יש בהדלקת הנרות כבוד יום טוב ע"י הנרות שיש ריבוי אור מהנרות והשפעתם ניכרת כמו שנתבאר לעיל מותר להדליקם והרי הוא היתר גמור ואין לחלק ולומר דבמקום שיש אור תשמל אמנם עצם הדלקת הנרות תשיב צורך יום טוב אך לא נתשב כאוכל נפש זה אינו דהא תליא ושאפיר מיקרי צורך כאוכל נפש והרי הוא היתר גמור.

24. שמירת שבת כהלכתה - הערות פרק יג הערה פז

ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דמה שהרע"א מתיר הוא משום דריבוי אור חשיב ממש כאו"נ דמותר גם לב"ש דלא ס"ל הכלל של מתוך, ולכן מותר לטלטל מוקצה עבור כך. אולם כשהבית מלא אורה ומדליקין נרות רק משום כבוד יום טוב, אפשר דאסור, כי אין זה ממש או"נ, דלא שרי אלא משום "מתוך", ולכן אפשר דאסור לטלטל הפתילה שאינה ראויה לכלום.

14. רא"ש מסכת ביצה פרק א סימן טו

גמ' תנא ושיון שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו והני מילי מחמה לצל אבל לצורך גופו ולצורך מקומו מותר כדאוקימנא לה בפרק כל הכלים (דף קכד א)

ור"י פ' דאפילו לצורך גופו ולצורך מקומו אסור. דבפרק כל הכלים (שם) מדמי ליה לסיכי זיירי ומזורי ורבא מוקי ליה מחמה לצל.

והרב אלפס פסק כאוקימתא בתרייתא דרבא

ובירושלמי (הלכה ה) גרסינן הדא אמרה שלא לקצב עליו בשר. הדא הוא דאמר רבא בר חייא בר שלמיה בשם רב מודים חכמים לרבי נחמיה בזיירי ומזורי ובוכנא. זיירי דעצר ביה. מזורי דחביט ביה. ובוכנא דכתיש ביה זה מוכיח כפר"י.

15. שולחן ערוך אור"ח הלכות יום טוב סימן תצט סעיף ה

עלי, שהוא דף עב וככד וכלי הוא, אלא שמלאכתו לאיסור לכתוש בו הריפות, מותר לטלטלו לקצב עליו בשר; ולאחר שקצב עליו אסור לטלטלו מחמה לצל, (אבל לצורך גופו ומקומו שרי).

16. מגן אברהם סימן תצט ס"ק יא

יא שמלאכתו לאיסור. נ"ל דאפי' כלי המוקצה מחמת חסרון כיס מותר לטלטלו לקצב עליו משום שמחת י"ט כמ"ש התו' פי"ז דשבת וכ"פ היש"ש וגם הירוש' מסייע ליה אף הרי"ף לא נחלק עליו לדינא :

17. מחצית השקל אורח חיים סימן תצט ס"ק יא

והתוס' ויש"ש פוסקים כאוקימתא בתרייתא דעלי הוי מוקצה מחמת חסרון כיס. ולפ"ז מוכח דאפילו מחמת חסרון כיס מותר לטלטל משום שמחת י"ט. ואף על גב דהרי"ף פסק כאוקימתא קמייתא דאירי מחמה לצל ולא הוה עלי מוקצה מחמת חסרון כיס וכן פסק פה בש"ע וא"כ אין ראייה להתיר מוקצה מחמת חסרון כיס לצורך י"ט, מ"מ כיון דאפילו להרי"ף עכ"פ אין ראייה לאסור. עדיף טפי לומר דלדינא מודה הרי"ף להתוס' ויש"ש דאפי' מוקצה מחמת חסרון כיס מותר לטלטל משום שמחת י"ט כדי למעט במחלוקת ולהצמיא פלוגתא בין הפוסקים:

18. עבודת הקודש בית מועד שער ב סימן ה

צט) נוטלין את העלי לקצב עליו בשר ואף על פי שמלאכתו לאיסור, שכל הכלים אף על פי שמלאכתו לאיסור ניטלין לצורך גופו ולצורך מקומו חוצ מאותן שמנו חכמים שמייחדן ומקצן למלאכתן מפני חסרון כיס. (הובא בב"ה"ל וסיים וצ"ע לדינא)

19. שולחן ערוך אור"ח הלכות יום טוב סימן תקט סעיף ז

הגה...ומותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש ושמחת יום טוב, (מרדכי פ' בכל מערבין וב"ש בתוספות פ"ק דביצה).

20. מגן אברהם סימן תקט ס"ק טו

טו ומותר לטלטל מוקצה. שאנו מסיקין ע"ג אפר שהוסק ביי"ט ומטלטלין אותו לצורך אוכל נפש לכסות הפשטיד' (מרדכי)

ויש לתמוה למה לא התירו לשהות לכתחילה לכסות באפר שהוסק ביום טוב וצ"ע (ב"י סי' תקי"ח)

וב"ה תירץ דכיוסו אינו צורך אוכל נפש שהרי יכול לאכול בלא כיוסו וצ"ע דהא אסור לשהות משום זה וא"כ א"א לאכול וע"ק דאדרבא הא קי"ל אם שחט מותר לכסות בו כמ"ש סי' תצ"ח אף על פי שהיה אפשר לאכול בלא כיוסו